

A remények batárján

Nem tudom, utaztál-e te a remények batárján?

Én sokat utaztam rajta. Minálunk tudod, a mi falunkban egy ócska bérkocsi járt az állomás felé. Olyan se város, se falu ez a miénk, talán úgy gondolták valaha a község fejesei — amikor az engedélyt az egy szál fiakerre kiadták — ingyen nekünk is, aki az idegent fuvarozza vagy a finyásabb népet a sok bőrönddel... a komphoz való járat is megszűnik, a falun túl... egyszerűen én már úgy születtem, hogy annak így kell lenni: a vasut jön-megy és ahhoz hozzátartozik a Márton bácsi barátja.

Esőben-porban, télen és nyáron egyaránt kocogva hajtott az öreg. Akinek nem volt órája, ha rápillantott a fiakerre, tudhatta hogy most félhárom; mert ha a kettő ötveneshez hajtott ki az öreg — biztos hogy félhárom volt a Vasut utca sarkon, olyan biztos mint az ámen.

S milyen jó volt kapaszkodni utána, nekünk gyerekeknek. Fogózkodva a féderekbe, hogy hintázott és rugózott és ha fel volt hajtva a fedele, nem is láthatta az öreg, hogy kapaszkodó palántát szállít ingyen. Ostorral ő amúgy sem sujtott hátra s ha valami gyerek mégis árulkodott az úttestről „Bácsi kérem... ott hátul kapaszkodnak” csak legyintett. Bánja is ő!

Lehet hogy az élt a lelkében: ma még ingyen kapaszkodol de — kivált az ilyen rövidnadrágos, hosszústrimpflis gyerek — holnap úgylehet már fizető utas vagy! Mert nő az emberpalánta, mintha húznák a földből; egy nap aztán megrendelik őt — mármint a fiakkerest — házhoz rendelik és a tegnapig kapaszkodó félsuhanót tanítani oskolázni viszik a városba.

Berakják a sok bőröndöt, batyut; apja vagy anyja beül a kocsiba, — ő még a bakra kéredzkedik ugyan a gyerek — de most már fizető pasasér kérem! Pár év múlva aztán egy terhes nyári este meglett fiatalember ugrik le a félkilencesről, bőröndjét nyújtja mialatt ő — a bérkocsis — köszönti. S a nyurga utas beveti magát az ülésre... haza hajtson Márton bácsi! Vége az iskolának.

Ez volt az élet sora nálunk; tanító, iparos, boltos az mind így bocsátotta szárnyra gyerekeit a Márton bácsi batárján, ki a nagyvilágba. A náluk rangosabbak — a jegyző, a plébános — előfogaton, a községi homokfutón vágattak az állomásra. Ingyen persze, legfeljebb a kocsisnak egy kevés borraivaló, ezt mindenki tudta. Márton bácsi fuvarjának viszont tarifája volt, szigorúan odaszegezve, lila bélyegzővel lepecsételve, berámázva a bak hátsó felén, éppen átellemben az üléssel, hogy szembetünjön. S nem is volt az kis pénz akkor, az a pénzdarab, amelyet Márton bácsi mindig tisztelettel inkasszált. Sapkalegyintést adott érte, akár bajszos felnőt adta, akár siheder gyerek.

Ő a Márton bácsi batárjának zörgése... hány anya leste azt nevezetesebb napok előestéjén, szünidő felé... s hány-szor rémített meg minden élt a házban, ha váratlanul jött... vagy éppen örvendezést jelentett érkezése, ha bekanyarodott a ház elé; mint a sorsjárás, amely igazságot és igazságtalanságot egyaránt osztogat, olyan volt ez a batár. Legtöbbször persze csak békés kereskedelmi utazókat fuvarozott a SAS felé, az egyedüli helyre, amely nálunk — megfelelő bérösszeg ellenében — hálólhelyet, szobát biztosított az idegennek.

De esett úgy, hogy kisírtszemű menyecskét hozott a batár — két nagy bőrönddel és egyedül — mint teszem a Marcsik Lenkét egyizben... otthagya az urát szegény, azt a gazembert! Pedig ő vitte az állomásra kettőjüket, két éve csak... hej, milyen szép nap is volt az, milyen virágos, nevezetes nagy nap. Hogy erőltette Márton bácsi kezébe a kétszeres tarifát az a feketebajuszú, hogy ölelte az asszonykát a szájtató falusi nép előtt...

Hja-ja... sóhajtott az ilyen emlékekre, az öreg fiakkeros fenn a bakon. És meglegyintette a rudast „ne, a fene egyen, már megint olyan gyalázatosan húzó!” Hja ja! Most szomorú őszben az egyszál menyecske kisírt szemmel és egyedül két bőrönddel...

Hogy miért nevezem az ócska konflikt a remények batárjának? — tudom, azt kérdezed most. Hát csak várj a sorodra, megtudod mindjárt.

*

Hogy kormoztak a lámpák aznap este, hogy füstöltek mind!

A nehéz kőolajszag betöltötte a szűk állomásépületet, a bakter tünődve járt körül. Korholta a szelet, amely onnan délkeletről fujdogál és megbolondítja ilyenkor a lámpabél végén pislákoló sárga lángot.

— Először is ollóval el kéne nyisszantani, ahol megszenesedett a bél... aztán a törlőrongy is ha sűrűbben járna benne...

Ezek olyan vaktában elpuffantott tanácsok a homályból, onnan a padok felől, nem kell hogy rájukhederítsen az állami ember; nem is tette a vasutas. Inkább abbahagyta a lámpák körülvizslatását: jó lesz az úgy is! Ha bolondul a szél, mit tehetsz? De még arról sem, hogy szenes a lámpabél és pucolatlan a cilindér. Azt hiszik ezek, hogy ez is úgy van, mint náluk otthon: Ne Marcsa, itt a rongy, pucold csak meg hamar azt a lámpást. Mert elsőbb is az ilyen napiparancsba szokta kifüggeszteni az állomási előljáró. Követi ezt a kincstári rongydarabok mozgósítása; a létrát is elő kell hozni a szertárból... Nem olyan ugorj Marcsa az állami ember ideje, de nem ám!

Inkább kiállt a vasutas a sötétség partjára azon a felén az állomásnak, ahol az a falura néz. Mintha olvasni akarna, kiolvasni, mi is van ott a fekete lepedő mögött? Így néznek ők farkasszemet hosszú esztendőik óta az állomás is meg a bakter

a faluval. S ha félkilenc körül feltűnik az imbolygó fény, onnan a vaksötétből, jól tudják mind a ketten, hogy az csak Márton lehet, a fiakkeres. „Gyihiii!” — hangzik a sötétből és a kerekzek nagyokat cupannak a sárban. Szél fodrozza a tócsákat s a bérkocsi gyengécske fénye olyan, mint a kincskeresők lidérclámpája a lép fölött...

Kezdesz megérteni ugye? Azon a kocsin én jöttem húszéves koromban, én voltam akkor este Márton bácsi utasa. Még azt is láttam, amikor a fiakkeres abrakos tarisznyát köt a lovai elé, hadd ropogtassanak, amíg bejön a félkilences. Bekanyargott közben a községi előfogat is — lakkozott fekete homokfutó, üresen, nyilván vár valakit — s ilyenkor négy ló, két kocsis meg egy bakter tünődött egy sort az érkező vonat elébe az állomás küszöbén.

Csak ezek már nem sokáig tünődnek rólam — villant fel bennem akkor — a csillogó sár engem nem fog lehúzni! És gyűlölettel néztem a kormos lámpákat. Nékem a remények batárján az elutazás a várost jelentette, a közeledő városokat... világot és tanulást. Jobb életet mint azé a szegény tanítóé az Uj utcán, akit apámnak tisztelek s aki dróttal megjavított szemüvegén a petróleumszagú szobában szemét erőltetve jelentést ír most. Jelentést a tanfelügyelőnek kilencven gyerek ügyéről, akiknek fele nem jár iskolába, mert ilyenkor ősszel nagyon cuppog a sár és nincs lábbelijük. Ezt a tanfelügyelő is tudta, de küldte, csak küldte az aktákat annak az öregembernek a nyakára s őneki körömfont szóval kellett mindig védekezni...

Hát innen akartam én kiszaladni Márton bácsi batárján. A remények batárja volt ez a jármű minden elutazónak, minden fiatalnak, aki odébbállt. Csunya dolog igaz, de ez volt az igazság: futott és menekült mindenki a faluból.

Igen, látod, most már jobban megértjük egymást.

*

Kopott volt a bőr azon a bárkán már akkor is, jól emlékszem egy-két hasadéka: a sár felcsapott a magasba s a piros szőnyegdarab a lábaim előtt annak olyan porszíne volt: soha senki a port abból már kikefélni nem tudta. Mégis büszkén evickélt, magasan az út fölött: úgy látszott ez az egyedüli sziget, amely tovább visz előre, ki a faluból. Ha olykor néha hazahozott, mindig kétségbeesetten bá-

multam rá: jaj visszavisz-e még, jaj csak itthon nem felejtsem...

Pedig mégis így történt.

Hazahozott egyszer és — ittfelejtett. Hazudnék ha azt mondanám, szárnyatörött madárnak. Akkor még nem. Akkor csak a fuvar árával maradtam adós Márton bácsinak — azt sose felejttem el, azt a vádoló tekintetet ahogy a hírt fogadta ott a bakon...

— Ne akarja hogy enyéimet azért a kis pénzért éjszaka felverjem.

Kicsit ingadozott láttam rajta, szemrehányás is volt a tekintetében s mialatt azt mondta: „no ugyan!” — azért ez volt mögötte: hát ezért fuvaroztalak iskolák és jobb sors elébe, hogy így gyere haza te!

— No ugyan, sz' majd megadja — ismételte de láttam mikor elhajtott hogy inog a feje. Lehet hogy a pálinkától, lehet hogy az öregségtől, de benne lehetett annak folytatása is, annak a gondolatnak melyet az előbb megkezdett...” én vittelek fiam, ez volt a reménybatár, te tudod! Hogy lemaradtál róla és hitelben kocsikázol, ki tehet neked róla! Aki ezt az én járművem a remények batárjának használja, annak egyre ritkábban szabad csak hazatérni, egyre jobb ruhában és egyre finomabb bőrönddel... S nem hogy: adós maradni a taxával — ott látod a keretben az orrod előtt — inkább

megkettőzve a pénzt: úgy illik. Dehát akinek szárnya törik az így jár, az majd nem olyan mintha most is ott hátul kapaszkodnál a rugó fölött mikor még ingyen vittelek gyerekkorodban... Nem lettél te soha igazi fizető utas, igazi passzér, csak kakukfiók voltál abban a rugós ülésben a remények batárján!”

*

Mikor is volt ez, mikor is történt mindez?

Sok-sok év előtt... már nem is tudom. Én már csak úgy üldögélek itt magamban látjátok. Falunk most már villanyfényes, köves meg aszfaltos az útja az állomásig és egyre ritkábban érzem azt a nehéz kőolajszagot... Márton bácsi batárját is mintha nem látnám mostanában. Meg is kérdeztem, de az emberek navettek:

— Hun van az már, az öreg Márton! Batárját is négy éve hogy feltűzelték a községi kocsiszínből.

De azért ne higyjétek hogy innen már nem szöknek virágba a remények! Csak-hogy azok most hófehér autóbuszon járnak ki az állomásra és onnan a világba. Húsz dinárért felkapaszkodhatsz rá, a csomagért nem kell külön fizetni.

Csak-hogy én nem ülök rá soha. Ugyan, hát mindössze ötven lépés ide a másik, legközelebbi kocsmá.

Tehenek